

MAKTABDA INNOVATSION JARAYONLARNI BOSHQARISHNING XALQARO VA MILLIY TAJRIBASI

Kistabayeva Gulchexra Djurakulovna

Toshken viloyati Yangiyo'l tumani 22-maktab direktori

gulchexrakistabayeva28@gmail.com

+998977769784

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim muassasalarida innovatsion jarayonlarni boshqarishning nazariy-metodologik asoslari, xalqaro tajribalar hamda O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinadi. Innovatsion boshqaruvning institutsional mexanizmlari, raqamlashtirish jarayonlari, transformatsion liderlik modeli hamda strategik rejalashtirishning ahamiyati ochib beriladi. Xalqaro amaliyot va milliy tajriba qiyosiy tahlil qilinib, maktab boshqaruv tizimini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqilgan.*

***Kalit so'zlar:** innovatsion boshqaruv, ta'lim menejmenti, maktab avtonomiyasi, raqamli transformatsiya, strategik rivojlanish, liderlik, ta'lim sifati.*

Kirish

XXI asr ta'lim tizimi globallashtirish, raqamli texnologiyalar rivoji va bilimlar iqtisodiyoti sharoitida tub o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Maktab boshqaruvi endilikda an'anaviy ma'muriy yondashuvdan innovatsion va strategik boshqaruv modeliga o'tishni talab etmoqda. Innovatsion jarayonlarni samarali boshqarish ta'lim sifati oshirish, pedagogik faoliyatni modernizatsiya qilish hamda o'quvchilar kompetensiyasini rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi.

Ilmiy adabiyotlarda innovatsion boshqaruv ta'lim tizimini rivojlantirishning asosiy omili sifatida talqin qilinadi. Biroq ko'plab mamlakatlarda innovatsiyalarni joriy etish jarayoni tizimli mexanizmlarning yetishmasligi sababli kutilgan natijani bermayapti. Shu bois mazkur tadqiqotning maqsadi — maktabda innovatsion jarayonlarni boshqarishning xalqaro va milliy tajribasini tahlil qilish hamda samarali modelni asoslab berishdir.

Nazariy-metodologik asoslar

Innovatsiya tushunchasi iqtisodiy va pedagogik adabiyotlarda turlicha talqin qilinadi. Shumpeter nazariyasiga ko'ra, innovatsiya — bu yangilikni iqtisodiy amaliyotga tatbiq etish jarayonidir. Ta'lim tizimida esa innovatsiya yangi pedagogik texnologiyalar, boshqaruv usullari, raqamli vositalar va o'quv dasturlarini joriy etishni anglatadi.

Ta'limda innovatsion boshqaruv quyidagi tarkibiy elementlarni o'z ichiga oladi:

(15th international scientific and practical conference)

- strategik rejalashtirish;
- sifat monitoringi;
- raqamli boshqaruv tizimi;
- pedagogik innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash;
- kadrlar salohiyatini rivojlantirish.

Etzkowitz va Leydesdorff tomonidan ilgari surilgan “Triple Helix” modeli ta’lim muassasalari, davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni innovatsion rivojlanishning asosi sifatida belgilaydi. Ushbu yondashuv maktab boshqaruvida ham dolzarb bo‘lib, ta’lim tizimini ijtimoiy-iqtisodiy muhit bilan integratsiyalashni nazarda tutadi.

Xalqaro tajriba tahlili

Finlandiya modeli

Finlandiyada maktablar yuqori darajada boshqaruv avtonomiyasiga ega. O‘qituvchilar kasbiy mustaqillikka ega bo‘lib, baholash tizimi kompetensiyaviy yondashuvga asoslanadi. Innovatsion jarayonlar markazlashmagan boshqaruv orqali amalga oshiriladi.

Singapur tajribasi

Singapur ta’lim tizimida innovatsiyalar bosqichma-bosqich va markazlashgan strategiya asosida joriy etiladi. “Teach Less, Learn More” tamoyili o‘quv jarayonini optimallashtirishga qaratilgan. Maktab rahbarlari uchun doimiy professional rivojlanish dasturlari mavjud.

Germaniya va Fraunhofer modeli

Germaniyada ta’lim va sanoat o‘rtasidagi integratsiya kuchli yo‘lga qo‘yilgan. Amaliy tadqiqotlar va innovatsiyalar ishlab chiqarish ehtiyojlariga moslashtiriladi.

Janubiy Koreya tajribasi

Janubiy Koreyada maktablar to‘liq raqamlashtirilgan. Elektron boshqaruv tizimi, onlayn platformalar va STEAM ta’lim innovatsion jarayonlarning asosini tashkil etadi.

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, innovatsion boshqaruv samaradorligi quyidagi omillarga bog‘liq: institutsional mustaqillik, raqamli infratuzilma, liderlik salohiyati va tizimli monitoring.

O‘zbekiston Respublikasida innovatsion boshqaruv tajribasi

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda ta’lim sohasida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan:

- “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi;
- Prezident va ixtisoslashtirilgan maktablar faoliyati;
- STEAM yo‘nalishining joriy etilishi;
- Elektron kundalik va jurnal tizimi;
- O‘qituvchilarni milliy sertifikatlash tizimi.

(15th international scientific and practical conference)

Maktab direktorlarining boshqaruv kompetensiyasini oshirish maqsadida malaka oshirish kurslari tashkil etilgan. Shu bilan birga, hududlar o'rtasida infratuzilma va resurslar bo'yicha tafovut saqlanib qolmoqda.

Muammolar va takliflar

Asosiy muammolar:

1. Innovatsion boshqaruv kompetensiyalarining yetarli shakllanmaganligi;
2. Raqamli infratuzilmaning notekis rivojlanganligi;
3. Moliyaviy resurslarning cheklanganligi;
4. O'zgarishlarga nisbatan psixologik qarshilik.

Takliflar:

- Maktab rahbarlari uchun xalqaro standart asosida sertifikatlash tizimini joriy etish;
- Innovatsion grant va loyiha moliyalashtirish mexanizmini kengaytirish;
- Raqamli boshqaruv platformalarini integratsiyalash;
- Xalqaro hamkorlik dasturlarini kengaytirish;
- Ichki sifat monitoring tizimini takomillashtirish.

Xulosa

Maktabda innovatsion jarayonlarni boshqarish ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning muhim sharti hisoblanadi. Xalqaro tajriba innovatsion boshqaruvning muvaffaqiyati avtonomiya, liderlik, raqamlashtirish va strategik rejalashtirishga bog'liqligini ko'rsatmoqda. O'zbekiston tajribasi esa milliy sharoitda innovatsion modelni shakllantirish bosqichida ekanini tasdiqlaydi. Ilmiy asoslangan yondashuv va tizimli islohotlar maktab boshqaruvining samaradorligini oshiradi hamda ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Xalqaro manbalar

1. Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: From national systems to a Triple Helix model. *Research Policy*, 29(2), 109–123.
2. OECD. (2018). *Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation*. Paris: OECD Publishing.
3. Drucker, P. F. (1985). *Innovation and Entrepreneurship*. New York: Harper & Row.
4. Fullan, M. (2016). *The New Meaning of Educational Change*. New York: Teachers College Press.
5. Hargreaves, A., & Shirley, D. (2009). *The Fourth Way: The Inspiring Future for Educational Change*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
6. Schleicher, A. (2019). *World Class: How to Build a 21st-Century School System*. OECD Publishing.

(15th international scientific and practical conference)

Milliy manbalar

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi “Xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” to‘g‘risidagi Farmoni.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi Farmoni.
9. Musurmonova, O. (2021). Ta’lim menejmenti va innovatsion boshqaruv asoslari. Toshkent: Fan nashriyoti.
10. Yuldashev, J., & To‘xtaxodjayev, N. (2020). Pedagogik innovatsiyalar nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: O‘qituvchi.
11. Xoliqov, A. (2022). Ta’lim tizimida strategik boshqaruv masalalari. *Xalq ta’limi jurnali*, 3(4), 15–22.

